

Практичні роботи з географії

9 клас

Посібник призначений для учнів 9 класу
та вчителів географії

Житомир
2009

Схвалено та рекомендовано до друку кафедрою методики викладання природничо-математичних навчальних предметів (протокол № 7 від 24 вересня 2009 року).

Укладач: Л.П.Ніколюк, вчитель географії Коростишівського НВК «Загальноосвітня школа І-ІІ ст. – ліцей інформаційних технологій» ім.Л.Х.Дарбіняна Житомирської області.

Рецензент: П.Р. Пухтаєвич, вчитель географії Високопільської ЗОШ І-ІІІ ст. № 1 Житомирського району.

Коректор Н.М. Макарова

Комп'ютерний набір, верстка і оригінал-макет – Т.В. Верецька

© Житомирський ОШПО
Інформаційно-видавничий центр, 2009

Практична робота № 1

Визначення позитивних і негативних рис економіко-географічного та геополітичного положення України. проведення на контурній карті лінії державного кордону України і нанесення назв країн, з якими вона межує.

Мета: навчитися визначити позитивні і негативні риси економіко-географічного та геополітичного положення України, закріпити геополітичного положення України, закріпити навички роботи з контурною картою України.

Обладнання: карти географічного атласу, контурна карта, підручник, додаткова література, Інтернет.

«Географічне положення країни, як і долю, не можна змінити. Одній судилося бути в холоді, іншій – в теплі; одна омивається морями, друга розташована в центрі суходолу; одна забезпечена природними ресурсами, інша їх майже немає. Проте люди, що живуть в різних країнах, не скаржаться на долю. Кожному своя Батьківщина, де б вона не була розташована, завжди найдорожча та найрідніша.»

А.Й. Сиротенко

1. Користуючись даними таблиці, визначте позитивні та негативні риси економіко-географічного та геополітичного положення України. Знаком «+» позначте позитивні риси, а знаком «-» – негативні.

Характеристика економіко-географічного положення України	Оцінка «+», «-»
1. Україна розташована в центральній-східній частині Європи, де перетинаються різноманітні шляхи сполучення.	
2. Україна має вихід до Чорного та Азовського морів, що створює можливості для розвитку судноплавства і морських промислів, дає змогу здійснювати зовнішньоторговельні операції.	
3. Відносна рівнинність території, родючі ґрунти, порівняно м'який клімат сприяють розвитку сільського господарства.	
4. На території України часто бувають зливи, густі тумани, сильні вітри, спека, хуртовини, снігопади, заморозки і дещо рідше трапляються пилові бурі суховій, смерчі, ожеледь.	
5. Надра України надзвичайно багаті на рудні корисні копалини (залізні, марганцеві, титанові, ртутні, уранові руди) та різноманітні нерудні корисні копалини (сірки, кухонної солі, облицювального каменю, каоліну, графіту, мінеральних вод).	
6. Україна залежить від постачання нафти і газу з інших країн, зокрема Росії.	

7. Україна безпосередньо межує з сімома країнами Європи, з якими має дружні стосунки, політичні, економічні та гуманітарні відносини.	
8. Серед сусідів України немає економічно високо розвинутих країн.	

2. Користуючись підручником та іншими джерелами знань **доповніть** список позитивних і негативних рис економіко-географічного та геополітичного положення України та складіть короткий висновок

3. На контурній карті «Політична карта Європи», «Україна та сусіди держави» провести лінії державного кордону України і підписати назви країн з якими межує Україна.

4. Вкажіть наскільки ефективно Україна використовує своє економіко-географічне та геополітичне положення.

5. Які риси економіко-географічного та геополітичного положення Україна використовує недостатньо?

Практична робота № 2

Нанесення на контурну карту адміністративних одиниць України.

Мета: навчити визначати одиниці адміністративно-територіального поділу України, сформувані вміння роботи з картами атласу та контурною адміністративною картою.

Обладнання: карта географічного атласу «Адміністративно-територіальний устрій України», контурна адміністративна карта, додаткові джерела інформації, Інтернет.

1. На контурній адміністративній карті позначте червоним кольором кордони АР Крим та адміністративних областей.

2. На контурній адміністративній карті підписати:

- ✓ обласні центри України;
- ✓ центр А.Р. Крим;
- ✓ 2 міста, що мають спеціальний статус (Київ, Севастополь);
- ✓ назви областей, що не співпадають з назвою обласного центру.

3. Адміністративно-територіальний устрій призначений для полегшення управління державою. Науково обґрунтований підхід до створення системи адміністративно-територіальних одиниць сприяє не лише поступальному розвитку економіки, а й виходу з кризових ситуацій в господарстві.

Тому останнім часом розглядають питання зміни адміністративних кордонів у межах нашої країни з метою ефективного управління господарством.

Запропонуйте своє бачення вирішення цієї проблеми.

4. На початку 1920-х років українські землі були поділені на 12 _____

5. У 1954 році Ізмаїльську область об'єднано з _____

6. У 1959 році Дрогобицьку область було об'єднано з _____

7. Найбільшою за площею в Україні є _____

8. Найменшою за площею в Україні є _____

9. Область, яка утворена 22 вересня 1937 року _____

10. Найбільша за кількістю населення область України _____

11. Найменша за кількістю населення область України _____

12. В 1940 році південна частина Бессарабії увійшла до складу _____ областей.

13. В 1940 році Північна Буковина увійшла до складу _____ області.

14. До складу яких областей входять:

- Чигиринський район _____
- Бердичівський район _____
- Жмеринський район _____
- Уманський район _____
- Макарівський район _____

15. В яких адміністративно-територіальних одиницях розташовані:

смт Батурин _____

м. Славутич _____

м. Почаїв _____

смт Асканія Нова _____

м. Маріуполь _____

Практична робота № 3

Побудова графіка зміни кількості населення за певний період

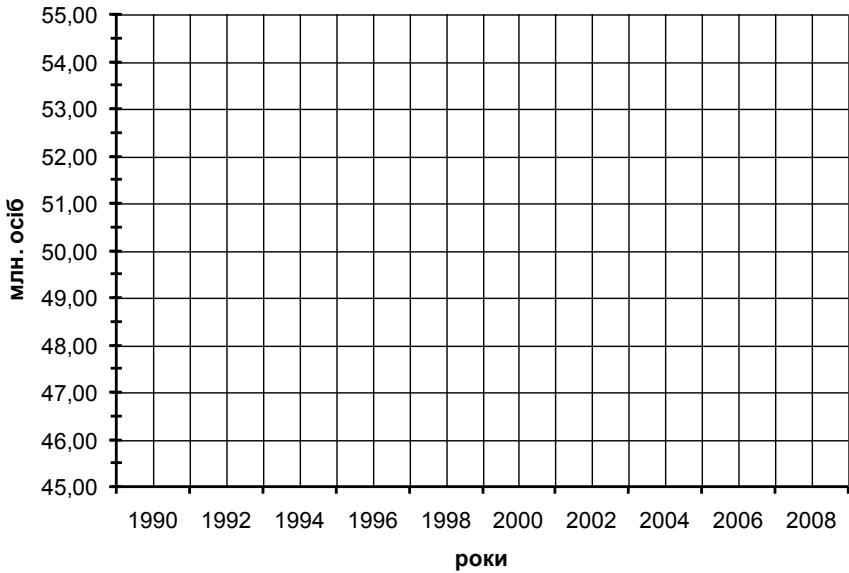
Мета: сформувати вміння будувати й аналізувати графік зміни кількості населення України, виявляти причини зниження кількості населення України.

Обладнання: карти географічного атласу, контурна карта населення України.

1. Користуючись даними таблиці побудуйте графік зміни кількості населення України з 1990 року по 2008 рік.

Роки	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Кількість населення, млн. осіб	51,8	51,9	52,1	52,2	52,1	51,7	51,3	50,8	50,4

Роки	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Кількість населення, млн. осіб	49,9	49,4	48,9	48,5	48,0	47,6	47,3	46,9	46,6	46,3

2. Користуючись даними таблиці та інших джерел знань визначте причини, що призвели до зменшення кількості населення України за останні двадцять років.

3. Які заходи необхідно здійснити в державі по збільшенню кількості населення?

4. Складіть прогноз до 2020 року по зміні кількості населення України.

5. За останні три роки природний приріст в Україні зростає. За рахунок чого відбулося зростання.

6. На контурній карті населення України нанесіть:
- райони з максимальною та мінімальною густотою населення;
 - міста-мільйонери.

Практична робота № 4

Побудова секторної та стовпчикової діаграм національного складу населення України

Мета: сформуванню вміння будувати секторну та стовпчикову діаграми, пояснити причини зміни національного складу населення України та його строкатості.

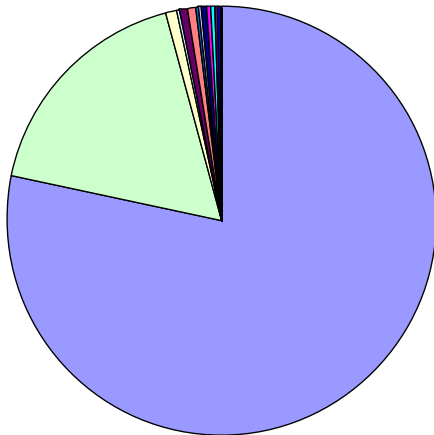
Обладнання: карти географічного атласу, контурна карта «Населення», «Українці в світі».

1. Користуючись даними таблиці побудуйте секторну та стовпчикову діаграми національного складу населення України.

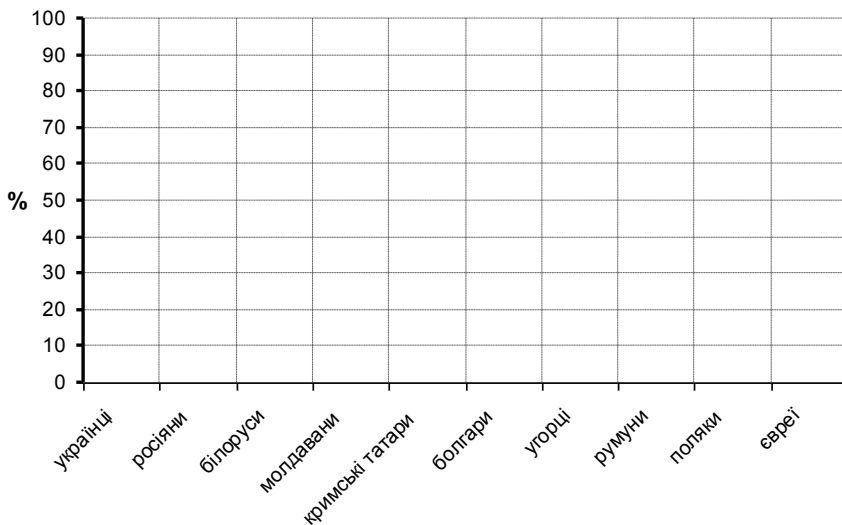
Національність	у % до населення України
українці	77,2
росіяни	17,3
білоруси	0,6
молдавани	0,5
кримські татари	0,5
болгари	0,4
угорці	0,3
румунни	0,3
поляки	0,3
євреї	0,2
вірмени	0,2
греки	0,2
цигани	0,1
азербайджанці	0,1
грузини	0,1

німці	0,1
гагаузи	0,1

Секторна діаграма національного складу населення України

**Стовпчикова діаграма національного складу населення
України**

2. На контурній карті населення України нанесіть райони з компактним розселенням:

а) росіян;	г) болгар;	ж) греків;
б) білорусів;	д) угорців;	з) чехів;
в) молдаван;	е) румунів;	и) гагаузів;
г) кримських татар;	є) поляків;	й) караїмів.

3. На контурній карті «Українці в світі» позначте держави, де існує українська діаспора з кількістю понад 180 тис. осіб.

4. Національний склад населення Житомирської області:

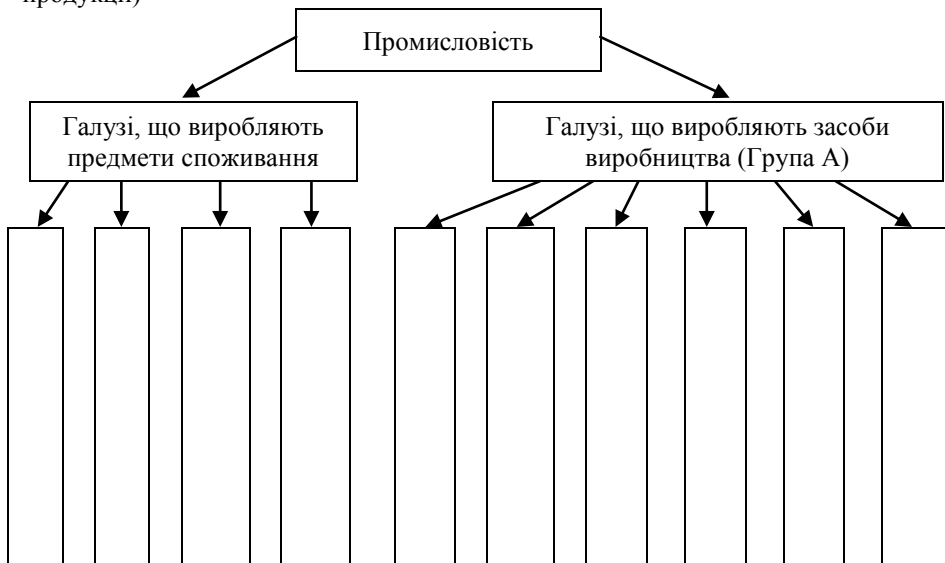
Практична робота № 5

***Складання схеми галузевої структури промисловості
України***

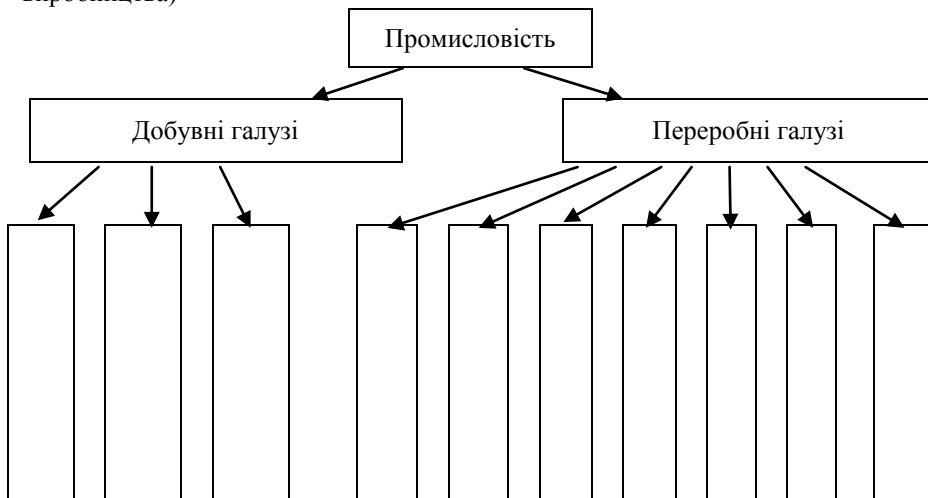
Мета: навчитися складати та аналізувати схему галузевої структури промисловості України, зробити висновок про необхідність структурних змін в промисловості України.

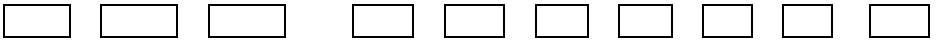
Обладнання: підручник, карти атласу, додаткові джерела інформації.

1. Скласти схему галузевої структури промисловості (за призначенням продукції)

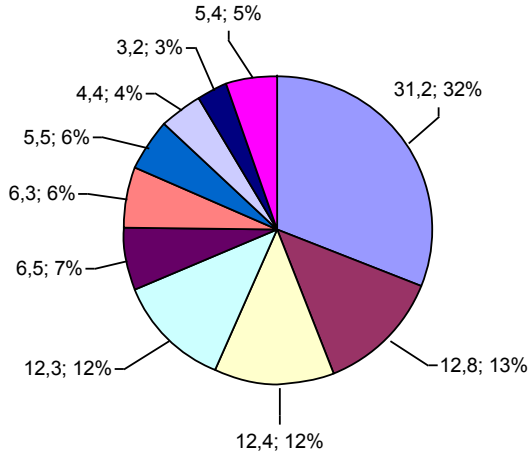

2. скласти схему галузевої структури промисловості (за характером виробництва)

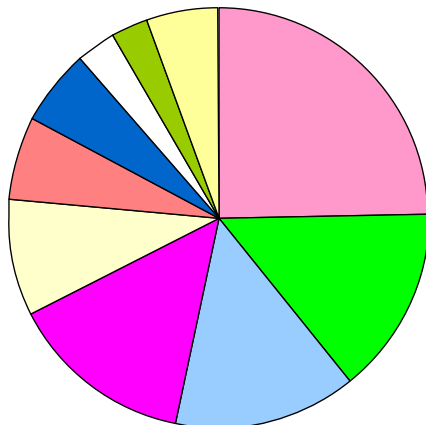

3. Використовуючи дані географічного атласу, складіть секторну діаграму галузевої структури промисловості України (у відсотках за кількістю зайнятих)

4. Використовуючи дані таблиці, складіть секторну діаграму частки галузей промисловості (%) в загальному обсязі промислового виробництва (2007)

Галузі промисловості	%
Металургія	24,7
Машинобудування	14,4
Харчова	14,3
Енергетика	14,0
Добувна	9,0
Хімічна	6,4
Легка	5,8
Лісова	3,0
Промисловість будівельних матеріалів	2,9
Інші галузі	5,5

Порівняйте за діаграмою обсяги виробництва різних галузей промисловості України. Які з них, на вашу думку, потребують додаткової уваги та підсилення?

Чи є ефективною сучасна галузева структура промисловості України в порівнянні з економічно високо розвинутими країнами світу? Які зміни необхідно здійснити, щоб галузева структура України відповідала світовим стандартам?

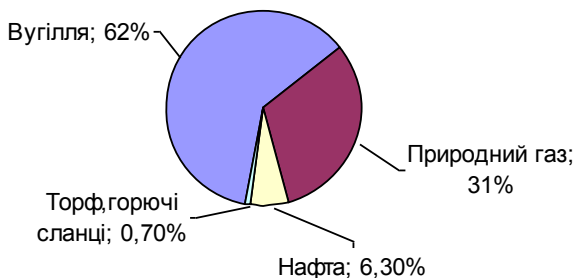
Практична робота № 6

Позначення на контурній карті вугільних басейнів, районів видобутку нафти й газу, нафто- і газопроводів.

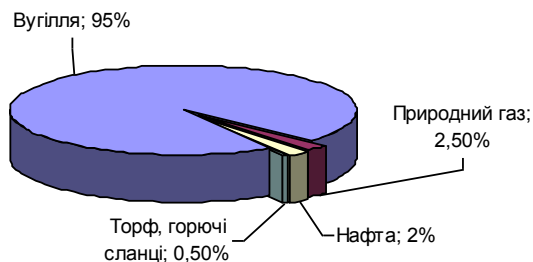
Мета: сформувати вміння нанесення на контурній карті районів видобутку паливних ресурсів, нафто- і газопроводів, проаналізувати статичні дані щодо розвитку паливної промисловості України.

Обладнання: карти географічного атласу, контурна карта «Паливно-енергетичний комплекс України, підручник та інші джерела знань.»

Структура паливної промисловості за видобутком палива в Україні (2008 р.)

Запаси основних видів палива в Україні

1. Позначте на контурній карті «Паливно-енергетичний комплекс» основні вугільні басейни України:

а) *Донецький кам'яновугільний басейн* (Донецьк, Луганськ, Горлівка, Макіївка, Павлоград, Єнакієво, Стаханов ...);

б) *Львівсько-Волинський кам'яновугільний басейн* (Червоноград, Нововолинськ);

в) *Дніпровський буровугільний басейн* (Олександрія, Ватутіне, Андрушівка).

2. Позначте на контурній карті «Паливно-енергетичний комплекс» основні райони видобутку нафти й газу в Україні:

а) **Дніпроасько-Донецький нафтогазоносний регіон** (Шебелинське, Західнохрещищенське, Єфремівське (природний газ); Анастасіївське, Гнідинцівське (нафта));

б) **Карпатський нафтогазоносний регіон** (Волинське, Бориславське (нафта), Залужанське (природний газ));

в) **причорноморсько-Кримський нафтогазоносний регіон** (Джанкойське, Глібівське (природний газ)).

3. позначте на контурній карті «Паливно-енергетичний комплекс» основні нафто- і газопроводи України:

а) **нафтопровід «Дружба»;**

б) **нафтопровід «Одеса–Броди»;**

в) **газопровід «Союз»;**

г) **газопровід «Прогрес».**

а) **нафтопровід «Дружба»** (Росія – Білорусь – Житомирська обл. – Хмельницька обл. – Рівненська обл. – Львівська обл. – Закарпатська обл. – Словаччина – Чехія);

б) **нафтопровід «Одеса–Броди»** (Одеська обл. – Вінницька обл. – Хмельницька обл. – Тернопільська обл. – Львівська обл.);

в) **газопровід «Союз»** (Росія (з Оренбургу) – Луганська обл. – Харківська обл. – Полтавська обл. – Кіровоградська обл. – Черкаська обл. – Вінницька обл. – Хмельницька обл. – Тернопільська обл. – Закарпатська обл. – Угорщина);

г) **газопровід «Прогрес»** (Росія (з Курська) – Сумська обл. – Полтавська обл. – Черкаська обл. – Київська обл. – Вінницька обл. – Хмельницька обл. – Тернопільська обл. – Івано-Франківська обл. – Закарпатська обл. – Словаччина, Чехія, Німеччина, Франція, Італія).

Практична робота № 7

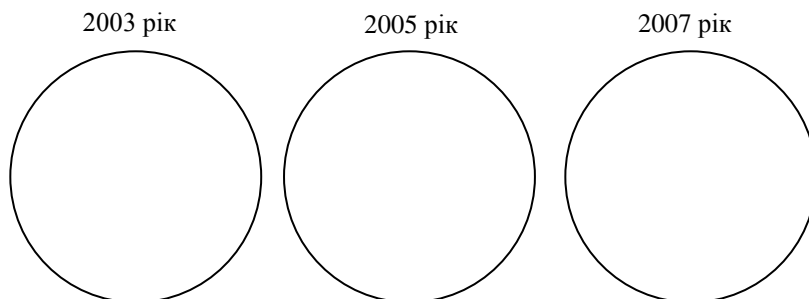
Побудова секторної діаграми виробництва електроенергії різними типами електростанцій

Мета: навчитися будувати секторну діаграму виробництва електроенергії різними видами електростанцій, проаналізувати статистичні дані щодо виробництва електроенергії.

Обладнання: карти географічного атласу, контурна карта, підручник, Інтернет та інші джерела географічних знань.

1. Використовуючи дані таблиці, побудуйте секторні діаграми виробництва електроенергії різними типами електростанцій 2003, 2005, 2007 рр.

№ п/п	Типи електростанцій	2003 р.	2005 р.	2007 р.
1	Теплові електростанції (ТЕС), теплоелектроцентралі (ТНЦ)	89,5 млрд кВт	84,7 млрд кВт	93,4 млрд кВт
2	Атомні електростанції (АЕС)	81,4 млрд кВт	88,8 млрд кВт	92,5 млрд кВт
3	Гідроелектростанції (ГЕС)	9,4 млрд кВт	12,5 млрд кВт	10,3 млрд кВт

2. Аналізуючи секторні діаграми виробництва електроенергії, складіть висновок та вкажіть перспективи розвитку електроенергетики України.

3. Теплові електростанції забруднюють навколишнє середовище, атомні електростанції – небезпечні. Пропоную будувати гідроелектростанції на річках Українських Карпат та вітрові електростанції по всій території України. Чи погоджуєтесь ви з такою думкою? Відповідь обґрунтуйте.

4. На контурній карті «Паливно-енергетичний комплекс» позначити та підписати найбільші ТЕС, АЕС, ГЕС України та лінію електропередач ЛЕП Донбас – Вінниця – Бурштин – Альбертірша (Угорщина).

5. Вкажіть «плюси» і «мінуси» традиційної та альтернативної енергетики:

ТЕС + _____
= _____
АЕС + _____
= _____
ГЕС + _____
= _____
ГАЕС + _____
= _____
ВЕС + _____
= _____
СЕС + _____
= _____

6. Які електростанції України постачають в Житомирську область електроенергію? Чи доцільно будувати електростанції на території нашої області? Відповідь обґрунтуйте.

Практична робота № 8

Нанесення на контурну карту сировинної бази, основних районів та підприємств чорної та кольорової металургії.

Мета: формувати вміння роботи з контурною картою, проаналізувати статистичні дані щодо обсягів виробництва металургійної продукції та вплив металургії на довкілля.

Обладнання: карти географічного атласу, контурна карта, підручник та інші джерела географічної інформації.

1. На контурній карті «Чорна та кольорова металургія» позначити та підписати:

- а) основні басейни залізних руд (Криворізький, Кременчуцький, Керченський) та марганцевих руд (Нікопольський);
- б) Придніпровський металургійний район (Кривий ріг, Дніпропетровськ, Запоріжжя, Нікополь, Дніпродзержинськ, Новомосковськ);
- в) Донецький металургійний район (Донецьк, Макіївка, Єнакієве, Горлівка, Алчевськ, Луганськ);
- г) Приазовський металургійний район (Маріуполь, Керч);
- д) основні центри кольорової металургії:
 - алюмінієва промисловість (Миколаїв, Запоріжжя);
 - виробництво титану (Запоріжжя, Іршанське, Вільногірськ);
 - виробництво магнію (Запоріжжя, Стебник, Калуш);
 - виробництво нікелю (Побузьке);
 - виробництво цинку (Костянтинівка);
 - виробництво міді (Артемівськ);
 - виробництво ртуті (Микитівка);
 - виробництво твердих сплавів та жаростійких металів (Світловодськ).

2. В Україні необхідно побудувати сучасний металургійний комбінат. Вкажіть місце та основні чинники, які необхідно врахувати під час будівництва даного підприємства.

3. Іршанське родовище титанових руд одне з найбільших в Україні. Які чинники стримують будівництво на його базі великого металургійного підприємства?

Практична робота

Під час вивчення теми «**Машинобудування і металообробка**» позначити і підписати на контурній карті «Машинобудування та металообробка» основні центри виробництва:

- важкого машинобудування;
- транспортного машинобудування;
- сільськогосподарського машинобудування.

Практична робота

Під час вивчення теми «**Хімічна промисловість**» позначити і підписати на контурній карті «Хімічна, нафтохімічна та хіміко-фармацевтична промисловість» основні центри:

- виробництва мінеральних добрив;
- виробництва хімічних волокон і ниток;
- хіміко-фармацевтичної промисловості.

Практична робота

Під час вивчення теми «**Лісової і деревообробної промисловості**» позначити і підписати на контурній карті «Лісова, деревообробна та целюлозно-паперова промисловість» основні центри:

- лісозаготівлі;
- целюлозно-паперової промисловості;
- меблевої промисловості.

Практична робота

Під час вивчення теми «**Промисловість будівельних матеріалів**» позначити і підписати на контурній карті основні центри:

- виробництва цементу;
- скляної промисловості;
- порцеляно-фаянсової промисловості.

Практична робота

Під час вивчення теми «**Легка промисловість. Художні промисли**» позначити і підписати на контурній карті основні центри:

- текстильної промисловості;
- художніх промислів.

